

บทความวิชาการ

การบริหารจัดการโรงเรียนตามหลักสัพพริสธรรม 7 The Integration of School Management in Accordance with Supparisa-Dhamma 7

นางสาวพัชรภรณ์ พิมพา

Miss Patchraporn Pimpa

พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Doctor of Philosophy (Buddhist Studies), Mahachulalongkornrajavidyalaya University

patchraporn022515@gmail.com

Received: November 23, 2021 Revised: December 10, 2021

Accepted: December 19, 2021

บทคัดย่อ

การบริหารจัดการโรงเรียนนั้นมีปัจจัยหลายอย่างรวมเป็นองค์ประกอบสำคัญ การบริหารจัดการที่ดีย่อมเป็นหนทางสู่ความสำเร็จ หลักสัพพริสธรรม 7 ประการ คือ รู้เหตุ คือ ผู้บริหารจำเป็นต้องพิจารณาข้อเท็จจริงอย่างถูกต้อง เพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กรให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล รู้ผล คือ การมีแผนงานที่ดี การวางแผนที่ดี การวิเคราะห์ผลกระทบด้านต่าง ๆ รู้จักตน คือ รู้จักองค์กรที่เราบริหารเป็นอย่างดีว่ามีจุดด้อย จุดแข็งอย่างไร และรู้จักการปรับปรุงองค์กรให้ทันต่อเหตุการณ์ รู้ประมาณ คือ การบริหารการเงิน ต้องพิจารณาให้รู้จักประมาณในความเพียงพอ รู้กาลเวลา คือ ต้องบริหารเวลาให้เหมาะสมกับการดำเนินงาน ควรจะดำเนินการอย่างไร อะไรควรงด อะไรควรกระทำ รู้ชุมชน คือ การบริหารจัดการด้วยความเมตตา เห็นอกเห็นใจผู้อื่นและรู้บุคคล คือ การเอาใจเขามาใส่ใจเรา เมื่อผู้บริหารนำหลักสัพพริสธรรม 7 มาประยุกต์ใช้ย่อมทำให้การบริหารจัดการโรงเรียนมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ, โรงเรียน, สัพพริสธรรม 7

Abstract

school management has many factors as key elements. Effective management is a path to success. Supparisa-Dhamma 7 are as follows: knowing the cause means management must consider the facts correctly in order to effectively and efficiently achieve the organizational goal; knowing the effect means quality roadmap, planning and various impact analysis; knowing oneself means knowing the weakness and strength of our organization, improving organization and keeping up with the situation; knowing how to moderate means financial management, estimate of sufficiency; knowing timing means appropriate time management i.e. what should be omitted and what should be performed; knowing the assembly means kind management, consideration for other and knowing the individual means putting oneself in someone's shoes. When management applies Supparisa-Dhamma 7, it will lead to more effective and efficient management.

Key words: Management, School, Supparisa-Dhamma 7

บทนำ

คุณธรรมและจริยธรรมถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญในการดำเนินบทบาทหน้าที่ของการเป็นผู้บริหารที่ดีหากผู้บริหารขาดคุณธรรมและจริยธรรม ย่อมจะทำให้ผู้บริหารนั้นขาดความชอบธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ที่มองข้ามความหมายของการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข จึงทำให้เกิดปัญหาความยากจน ยาเสพติดการทุจริตประทุพทุฒิชอบในวงราชการ ตลอดจนปัญหาความขัดแย้งของคนในสังคมมีผลต่อพฤติกรรมทางจริยธรรม คือผู้คนห่างจากระบบจารีตเดิมมากขึ้น เห็นแก่ตัวมากขึ้นคุณธรรมและจริยธรรมถือเป็นคุณสมบัติที่สำคัญที่ทำให้ผู้บริหารสามารถได้รับการยอมรับความเชื่อถือ ตลอดจนความนับถือจากบุคคลต่าง ๆ ทั้งในองค์กรและในสังคมทั่วไป พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2562 มาตรา 6 กล่าวว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้ง

ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรมมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ อย่างมีความสุข

สถานการณ์ปัจจุบันโรงเรียนหลายอย่างเช่น การเผชิญกับสถานการณ์โรคโควิด 19 การสอนนักเรียนแบบออนไลน์ การจ่ายเงินเยี่ยวนักเรียน ผู้บริหารจำเป็นจะต้องนำหลักสัปปริสธรรม 7 มาประยุกต์ใช้ เพราะเป็นการบริหารจัดการได้ทั้งหมด เกี่ยวกับการครองตน ครองคน ครองงาน ได้แก่ การรู้จักเหตุ การรู้จักผล การรู้จักตน การรู้จักประมาณ การรู้จักกาล การรู้จักชุมชน และการรู้จักบุคคล ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษา เพราะมีอำนาจในการตัดสินใจ รวมทั้งการกำหนดนโยบายต่าง ๆ ของโรงเรียน เพื่อนำไปสู่การบริหารจัดการโรงเรียนที่ดี มีประสิทธิภาพ และประสิทธิภาพ สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้ผ่านพ้นไปด้วยดี ทุกคนที่เกี่ยวข้องได้รับประโยชน์และความสุข

การบริหารจัดการโรงเรียน

การบริหาร ในมุมมองของพระพุทธศาสนา พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้ให้คำจำกัดความ การบริหารและหน้าที่ของผู้บริหารไว้ว่า การบริหารหมายถึง ศิลปะแห่งการทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น นักบริหารมีหน้าที่ วางแผน จัดองค์การ อำนวยการ ควบคุมทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรอื่น ๆ ให้ดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ (พระธรรมโกศาจารย์, 2549, น. 34)

การบริหาร คือ การการทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น ความหมายนี้เป็นการระบุว่าผู้บริหารไม่ได้ลงมือทำงานด้วยตัวเองแต่ทำงานโดยการสั่งให้คนอื่นทำ อีกความหมายหนึ่ง การบริหารคือกิจกรรมในการใช้ทรัพยากรขององค์การให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามความหมายนี้ การบริหารได้แก่ กิจกรรมในการวางแผน การจัดองค์การ การจูงใจและการควบคุมทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรวัตถุให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การด้วยดี ในอีกความหมายหนึ่ง การบริหารคือกระบวนการทำงานกับคนและวัตถุเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ คำจำกัดความนี้เน้นการใช้ทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรวัตถุให้บังเกิดผลประโยชน์ต่อองค์การ ความหมายของการบริหารที่ครอบคลุมที่สุดคือ “การบริหารคือกระบวนการทำงานกับคนโดยอาศัยคนเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง” (ศาสตราจารย์ เสนาะ ตีเขาว์, 2546, น. 1.)

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร

วิลเลียม อิวชี (William Ouchi) ได้กล่าวทฤษฎีของการบริหารคือ ทฤษฎี Z โดยหลังจากการศึกษาการบริหารของธุรกิจญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกาและได้ทำการประสมประสานกัน โดยมีแนวคิดด้านการบริหารดังนี้

1. การจ้างงานระยะยาว
2. การตัดสินใจเป็นเอกฉันท์
3. ความรับผิดชอบเฉพาะบุคคล

4. การประเมินผลและการเลื่อนตำแหน่งแบบค่อยเป็นค่อยไป
5. การควบคุมในตัวเองไม่เป็นทางการโดยมีการวัดผลอย่างชัดเจนและเป็นทางการ
6. เส้นทางอาชีพแบบเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในระดับปานกลาง
7. มีความเกี่ยวข้องในลักษณะครอบครัว (Hoy, Wayne K. & Cecil, Masker G., 1996, p 170.)

การบริหารเป็นการใช้ศาสตร์และศิลป์ทุกประการการในกระบวนการทำงาน โดยร่วมมือทำงานกับผู้อื่นอย่างเป็น เป็นรูปแบบ เป็นแบบแผนที่ดี เป็นลักษณะของการทำงานเพื่อนำพาให้องค์กรหรือสถาบันบรรลุเป้าหมายสูงสุดขององค์กรหรือสถาบันนั้น ๆ โดยทุกภาคส่วนที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องได้รับประโยชน์จากการบริหารงานที่ดีด้วย ดังนั้นในการบริหารจำเป็นต้องบริหารตนเองให้ดีเสียก่อนก่อนที่จะบริหารผู้อื่น การจะเป็นผู้นำที่ดีนั้นย่อมให้นำพาให้ผู้ร่วมงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมดได้รับความสุข ประดุจผู้ชี้หนทาง ผู้นำแสงสว่างมาให้ นำพาไปสู่จุดหมายด้วยความสำเร็จ

ลักษณะที่สำคัญในการการบริหาร

ลักษณะการสำคัญในการบริหารงานบุคคลตามระบบคุณธรรมมีลักษณะเด่น ๔ ประการคือ

1. หลักความเสมอภาค (Equality of Opportunity) หรือหลักโอกาสเท่าเทียมกันผู้ที่มีคุณสมบัติแลพื้นฐานความรู้ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ทุกคนจะมีสิทธิในการสมัครสอบแข่งขันหรือสอบคัดเลือกการกำหนดค่าตอบแทนที่มีหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างเดียวกันหรือในระดับเดียวกันจะได้รับเงินเดือนหรือค่าตอบแทนเท่าเทียมกัน

2. หลักความมั่นคง (Security) การคัดเลือกบุคลากรเข้าปฏิบัติงานนั้นจะต้องใช้วิธีการคัดเลือกให้ได้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่โดยรับสมัครผู้ที่มีความเหมาะสมอย่างกว้างขวางแล้ว จัดให้มีการสอบแข่งขันสอบคัดเลือกผู้ที่มีความเหมาะสมตามเกณฑ์มากกว่า ย่อมมีสิทธิได้รับบรรจุแต่งตั้งก่อนนอกจากนี้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถและมีผลการปฏิบัติงานเด่นย่อมได้รับการเลื่อนตำแหน่งก่อนผู้ที่มีความเหมาะสมน้อยกว่า

3. หลักความมั่นคง (Security) เป็นหลักประกันในการปฏิบัติงานที่หน่วยงานให้แก่บุคลากรเพื่อให้การปฏิบัติงานนั้นยึดเป็นอาชีพได้โดยได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายตราบใด บุคลากรยังมีความรู้ความสามารถ มีความประพฤติดี มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อหน้าที่จะไม่ถูกกลั่นแกล้งหรือถูกออกจากการงานโดยไม่มีเหตุอันสมควรให้ระหว่างปฏิบัติงานมีบำนาญบำเหน็จให้เมื่อพ้นงาน

4. หลักความเป็นกลางทางการเมือง (Political Neutrality) หลักการข้อนี้มีลักษณะที่มุ่งเน้นเฉพาะข้าราชการให้ปฏิบัติหน้าที่โดยอิสระ ถือว่าข้าราชการประจำ ต้องตั้งมั่นอยู่ในความเป็นกลางทางการเมือง มิถูกแทรกแซงทางการเมืองหรือถูกบังคับให้อยู่ภายใต้อาณัติ หรืออิทธิพลทางการเมืองใด ๆ และให้ปฏิบัติงานตามนโยบายของรัฐบาลอย่างเต็มความสามารถและเต็มภาคภูมิ (สมเดช สีแสง, 2543, น. 254.)

โรงเรียนและการบริหารโรงเรียน

“โรงเรียน” หมายถึง “สถานศึกษา” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546, น. 980) “การบริหารโรงเรียน คือกิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชน ประชาชนหรือสมาชิกของสังคมในทุก ๆ ด้าน เช่น ความสามารถ ทักษะคติ พฤติกรรม ค่านิยมหรือคุณธรรม ทั้งในด้านสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ เพื่อให้บุคคลดังกล่าวเป็นสมาชิกที่ดี และมี ประสิทธิภาพของสังคม โดยกระบวนการต่าง ๆ ทั้งที่เป็นระเบียบแบบแผนและไม่เป็นระเบียบแบบแผนทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน” (สมศักดิ์ คงเที่ยง รศ.ดร., 2550, น. 53)

“การบริหารโรงเรียน เป็นกิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการเพื่อพัฒนาเด็ก เยาวชน ประชาชนหรือสมาชิกในสังคมในทุก ๆ ด้าน เช่น ความสามารถ ทักษะคติ พฤติกรรม ค่านิยม คุณธรรม เพื่อให้บุคคลดังกล่าวเป็นสมาชิกที่ดี และมีประสิทธิภาพของสังคมโดยกระบวนการต่าง ๆ ทั้งที่เป็นระเบียบแบบแผนทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน” (ภิญโญ สาร, 2549, น. 2)

โรงเรียนจะพัฒนาและดำเนินงานไปได้อย่างดีและมีประสิทธิภาพต้องเกิดจากความร่วมมือของทุกภาคส่วนโดยเริ่มต้นตั้งแต่ตัวของบุคคลในโรงเรียนก่อน ทุกคนไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารโรงเรียน ครู อาจารย์ นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน รวมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ต้องเป็นผู้มีความรับผิดชอบ รู้จักหน้าที่ของแต่ละคน เอาใจใส่ต่อภาระหน้าที่ งานที่ตนเองรับผิดชอบ และทำด้วยความขยันขันแข็ง มุ่งมั่น ท่วมเท เพราะโรงเรียนนั้นถือว่าเป็นสถานศึกษาที่ให้ความรู้กับบุคคลเพื่อพัฒนาให้บุคคลนั้นมีวิชา ความรู้ เพื่อที่จะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตได้เป็นอย่างดี หากบุคคลเป็นผู้ไม่มีความรู้ย่อมอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างลำบาก ย่อมเกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา

สัปปุริสธรรม 7 เพื่อการบริหารจัดการโรงเรียน

สัปปุริสธรรม 7 เป็นคุณธรรมที่ทำให้คนเป็นคนดี เป็นคนน่าคบหา น่าเคารพ เพราะเนื้อหา ในหลักธรรมทั้ง 7 ประการนั้น มีความเกี่ยวข้องกับตนเองเป็นส่วนมาก เป็นหลักธรรมที่ช่วยพัฒนาตนเอง หากนำมาประยุกต์ใช้กับการใช้ชีวิตประจำวัน อย่างถูกต้อง อย่างเหมาะสม ย่อมทำให้เกิดประโยชน์อย่างมาก

สัปปุริสธรรม 7 ธรรมของสัตบุรุษ, ธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ, คุณสมบัติของคนดี, ธรรมของผู้ดี

1. ธัมมัญญตา ความรู้จักธรรม รู้หลัก หรือ รู้จักเหตุ คือ รู้หลักความจริง รู้หลักการ รู้หลักเกณฑ์ รู้กฎแห่งธรรมดา รู้กฎเกณฑ์แห่งเหตุผล และรู้หลักการที่จะทำให้เกิดผล เช่น ภิกษุรู้ว่าหลักธรรมข้อนั้น ๆ คืออะไร มีอะไรบ้าง พระมหากษัตริย์ทรงทราบว่าหลักการปกครองตามราชประเพณีเป็นอย่างไร มีอะไรบ้าง รู้ว่าต้องกระทำเหตุอันนี้ ๆ หรือกระทำตามหลักการข้อนี้ ๆ จึงจะให้เกิดผลที่ต้องการอันนั้น ๆ เป็นต้น

2. อัตถัญญตา ความรู้จักอรรถ รู้ความมุ่งหมาย หรือ รู้จักผล คือ รู้ความหมาย รู้ความมุ่งหมาย รู้ประโยชน์ที่ประสงค์ รู้จักผลที่เกิดขึ้นสืบเนื่องจากการกระทำหรือความเป็นไปตามหลัก เช่น รู้ว่าหลักธรรมหรือภาสิตข้อนั้น ๆ มีความหมายว่าอย่างไร หลักนั้น ๆ มีความมุ่งหมายอย่างไร กำหนดไว้

หรือพึงปฏิบัติเพื่อประสงค์ประโยชน์อะไร การที่ตนกระทำอยู่มีความมุ่งหมายอย่างไร เมื่อทำไปแล้วจะบังเกิดผลอะไรบ้างดังนี้

3. อัตตัญญา ความรู้จักตน คือ รู้ว่า เรานั้น ว่าโดยฐานะ ภาวะ เพศ กำลังความสามารถ ความถนัด และคุณธรรม เป็นต้น บัดนี้ เท่าไร อย่างไร แล้วประพฤติให้เหมาะสม และรู้ที่จะแก้ไขปรับปรุงต่อไป

4. มัตตัญญา ความรู้จักประมาณ คือ ความพอดี เช่น ฝึกหัดรู้จักประมาณในการรับและบริโภคปัจจัยสี่ คฤหัสถ์รู้จักประมาณในการใช้จ่ายโภคทรัพย์ พระมหากษัตริย์รู้จักประมาณในการลงทัณฑ์อาชญาและในการเก็บภาษี เป็นต้น

5. กาลัญญา ความรู้จักกาล คือ รู้กาลเวลาอันเหมาะสมและระยะเวลาที่จะต้องใช้ในการประกอบกิจการทำหน้าที่การงาน เช่น ให้ตรงเวลา ให้เป็นเวลา ให้ทันเวลา ให้พอเวลาให้เหมาะสมเวลา

6. ปริสสัญญา ความรู้จักบริษัท คือ รู้จักชุมชน และรู้จักที่ประชุม รู้กิจที่ประพฤติดต่อชุมชนนั้นๆ ว่า ชุมชนนี้เมื่อเข้าไปหา จะต้องทำกิจอย่างนี้ จะต้องพูดอย่างนี้ ชุมชนนี้ควรสงเคราะห์อย่างนี้ เป็นต้น

7. ปุคคลัญญา หรือ ปุคคลปโรปริสสัญญา ความรู้จักบุคคล คือ ความแตกต่างแห่งบุคคลว่า โดยอริยาศัย ความสามารถ และคุณธรรม เป็นต้น ใคร ๆ ยิ่งหรือหย่อนอย่างไร และรู้ที่จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้น ๆ ด้วยดี ว่าควรจะคบหรือไม่ จะใช้จะตำหนิ ยกย่อง และแนะนำสั่งสอนอย่างไร เป็นต้น

ภิกษุผู้ประกอบด้วยสัปปริสธรรม 7 ข้อนี้ ชื่อว่า เป็นผู้ประกอบด้วยสังฆคุณครบ 9 แม้พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าและพระเจ้าจักรพรรดิ ก็ทรงประกอบด้วยธรรมเหล่านี้ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2549, น. 210 – 211)

สัปปริสธรรม 7 ประการคือ รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาล รู้จักชุมชน และรู้จักบุคคล เป็นหลักธรรมที่ต้องนำมาใช้อย่างเป็นขั้นเป็นตอน มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกับตนเอง เป็นสำคัญการจะสอนผู้อื่น บริหารงานผู้อื่น ต้องเริ่มต้นมาจากตัวเองเสียก่อน เป็นผู้มีความรู้และเข้าใจ รวมทั้งปฏิบัติตามหลักการรู้ ทั้ง 7 ประการนี้ได้อย่างดี เมื่อตนเองเป็นคนดีแล้ว ย่อมเป็นที่น่าเชื่อถือ น่าเคารพของผู้อื่น

การบริหารจัดการโรงเรียนตามหลักสัปปริสธรรม 7

โรงเรียนจัดว่าเป็นสถาบันการศึกษาที่มีประชากรหลายกลุ่ม หลายเพศ หลายวัย ต่างความรู้อย่างต่างความสามารถกันไป ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนจึงมีส่วนสำคัญในการบริหารโรงเรียนให้พัฒนาไปเป็นสถาบันการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ การบริหารนั้นไม่สามารถทำได้ด้วยการทำเพียงคนเดียวและจำเป็นต้องเป็นรูปแบบและแบบแผนในการพัฒนาที่ดี เข้าใจง่ายนำมาใช้ได้ผลจริง ดังนั้นผู้บริหารจึงมีความสำคัญยิ่งในการบริหารจัดการโรงเรียนตามหลักสัปปริสธรรม 7 ประการ ได้แก่

1. รู้เหตุ 2. รู้ผล 3. รู้ตน 4. รู้ประมาณ 5. รู้กาลเวลา 6. รู้ชุมชน 7. รู้บุคคล นำมาใช้ในการบริหารจัดการโรงเรียนเพื่อให้โรงเรียนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

1. **ผู้บริหาร** ผู้บริหาร ถือได้ว่าเป็นส่วนสำคัญที่สุดที่จะทำหน้าที่บริหารจัดการให้โรงเรียนเกิดการพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น การบริหารจัดการโรงเรียนตามหลักสัปปริสธรรม 7 ประการ ดังนี้

1.1 **รู้เหตุ** คือผู้บริหารจำเป็นต้องพิจารณาข้อเท็จจริงอย่างถูกต้อง เพื่อบ่งเป้าหมายของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล รู้จักการวิเคราะห์ความจริงที่เกิดขึ้น ตามธรรมชาติและตามสภาพบริบทของโรงเรียน

1.2 **รู้ผล** คือผู้บริหารจำเป็นต้องบริหารงานให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ และรู้ถึงประโยชน์ของโรงเรียนที่นำไปสู่ความมั่นคง และไม่มีผลกระทบใดๆ โรงเรียน ในที่นี้หมายถึงการมีแผนงานที่ดี การวางแผนที่ดี การวิเคราะห์ผลกระทบด้านต่าง ๆ รู้ผลสัมฤทธิ์ว่าต้องการอะไรจากการบริหาร

1.3 **รู้ตน** คือผู้บริหารจะต้องรู้จักโรงเรียนที่เรารับรู้เป็นอย่างไรว่ามีจุดด้อย จุดแข็งอย่างไร มีขีดความสามารถอย่างไร และรู้จักการปรับปรุงโรงเรียนให้ทันต่อเหตุการณ์

1.4 **รู้ประมาณ** คือผู้บริหารจำเป็นต้องบริหารการเงิน เป็นไปอย่างรอบคอบและพิจารณาให้เพียงพอต่อโรงเรียน ขีดความสามารถของโรงเรียน ขีดความสามารถของทรัพยากรมนุษย์โรงเรียน โดยการวางแผนงานการจัดทำงบประมาณประจำปีเพื่อใช้งบประมาณตรงตามแผนงานและโครงการ

1.5 **รู้กาลเวลา** คือผู้บริหาร จะต้องมีความเข้าใจถึงระยะเวลาที่เหมาะสมกับการดำเนินงาน จะต้องพิจารณาถึงสถานการณ์ในเวลานั้น ๆ ว่า ควรจะดำเนินการอย่างไร อะไรควรงด อะไรควรกระทำ เวลาใดควรขยาย

1.6 **รู้ชุมชน** คือผู้บริหาร จำเป็นต้องมีการปฏิสัมพันธ์กับองค์กรต่าง ๆ ทั้งที่เป็นพันธมิตร และคู่แข่งชั้นการสร้างสรรค์ หรือการประสานงานกับชุมชน หรือกลุ่มบุคคลที่มีผลต่อโรงเรียน ก็คือเข้าถึง เข้าใจ และพัฒนา

1.7 **รู้บุคคล** คือผู้บริหาร จำเป็นต้อง รู้จักความแตกต่างของบุคคลโดยอาศัยความสามารถ และคุณธรรม ตลอดจนรู้ในความสามารถของบุคคล และใช้มอบงานที่เหมาะสมให้การบริหารจัดการในการรู้บุคคล

2. ผู้บริหารกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

การบริหารจัดการโรงเรียนตามหลักสัปปริสธรรม 7 ประการ สำหรับผู้บริหารกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ดังนี้

2.1 **รู้เหตุ** ผู้บริหารเป็นผู้กำหนดได้ว่าจะให้มีสิ่งใดเกิดขึ้นภายในโรงเรียนแต่จะต้องคำนึงถึงสภาพความเป็นจริงในทุกขณะ ต้องเป็นผู้มีหลักการมีแบบแผนวิธีปฏิบัติที่ผู้อื่นทำตามได้โดยง่ายเพื่อที่จะนำสิ่งเหล่านั้นมาสั่งงานกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้เป็นอย่างดี ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ภายในโรงเรียนจำเป็นต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบที่วางไว้อย่างเคร่งครัด ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ไม่เอาเปรียบผู้อื่น

2.2 รู้ผล ผู้บริหารจะต้องเข้าใจในสิ่งที่ทำลงไป มีวัตถุประสงค์ มีเป้าหมายที่จะทำในสิ่งนั้น ๆ คำนึงถึงผลประโยชน์ของโรงเรียนเป็นสำคัญ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องก็จำเป็นต้องรู้ว่าการทำตามคำสั่ง สิ่งที่ได้รับมอบหมายให้ทำนั้น ประโยชน์ที่ได้รับเป็นอย่างไร เพื่อนำไปปฏิบัติตามโดยไม่บกพร่องต่อหน้าที่ของตน

2.3 รู้ตน ผู้บริหารต้องเป็นผู้เมตตาต่อผู้ร่วมงานอื่น ๆ ไม่ใช่อำนาจเอารัดเอาเปรียบ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง อุทิศตนให้กับโรงเรียนไม่ถือตัวว่าเป็นผู้บริหารแล้วจะทำอย่างผู้อื่นไม่ได้ ส่วนผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องรู้หน้าที่ รู้ความรับผิดชอบของตนเองเป็นสำคัญ ประพฤติตนให้เป็นผู้วางง่าย ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บริหารด้วยความยินดี ด้วยความเต็มใจ

2.4 รู้ประมาณ ผู้บริหารต้องเป็นผู้รู้จักประมาณการใช้จ่ายงบประมาณต่าง ๆ ที่ทางรัฐบาลจัดมาให้ นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ผู้นำที่ดีจะต้องรู้จักความพอเหมาะพอควร ในการใช้จ่าย ในการทำกิจกรรมทุกอย่างให้ดำเนินไปตามเป้าหมายได้ดี ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องเป็นผู้มีความพอเพียง พอดีในการปฏิบัติหน้าที่ ความรับผิดชอบในส่วนของตน ไม่ก้าวล่วงงานของผู้อื่น ไม่โลภอยากได้ของผู้อื่นมาเป็นของตน ประพฤติตนให้เหมาะสมกับฐานะความเป็นอยู่ ความรับผิดชอบของตน

2.5 รู้กาลเวลา ผู้บริหารควรแบ่งเวลาให้ถูกต้องสำหรับการใช้งานผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เวลาใดควรทำอะไร เวลาใดไม่ควรทำอะไรก็เลือกใช้งานให้เหมาะสม ส่วนผู้ที่เกี่ยวข้องต้องเป็นผู้ตรงต่อเวลา ไม่เป็นผู้มาสาย ขาดความรับผิดชอบ เอาเวลาที่ทำงานทำด้วยความขยันขันแข็ง

2.6 รู้ชุมชน ผู้บริหารต้องรับรู้ว่าสถานการณ์ในชุมชนเป็นอย่างไร มีความเป็นอยู่ มีการประกอบอาชีพอย่างไร สิ่งใดที่ควรสนับสนุน สิ่งใดที่ควรไม่ไปยุ่งเกี่ยว เมื่อพบปัญหาจะสามารถแก้ไขได้ตรงจุด ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องประพฤติตนตามวัฒนธรรม ประเพณีของชุมชน กฎระเบียบ ข้อห้ามใด ๆ ที่โรงเรียน ชุมชนสั่งห้าม สั่งให้ทำ ก็ปฏิบัติตามยึดถือไว้อย่างเคร่งครัด

2.7 รู้บุคคล ทั้งผู้บริหารและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจำเป็นต้องนำใจเขามาใส่ใจเรา เห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน รู้ความต้องการความไม่ต้องการ สิ่งที่ชอบสิ่งที่ไม่ชอบของแต่ละฝ่ายด้วยความเข้าใจเพื่อทำให้การบริหารประสบความสำเร็จและ ต่างคนต่างเป็นผู้ให้ซึ่งกันและ

บทสรุป

การบริหารจัดการโรงเรียน คือการนำรูปแบบ วิธีการต่าง ๆ มาพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เป็นรูปแบบ เป็นขั้นเป็นตอน เป็นลักษณะที่ง่ายและสามารถเข้าถึงและนำไปปฏิบัติตามได้ให้นำมาให้เกิดการพัฒนาต้องอาศัยปัจจัยหลาย ๆ อย่างประกอบเข้าด้วยกัน ต้องทำให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ ขึ้นมาและอำนวยความสะดวกให้กับชีวิตตนเองและชีวิตผู้อื่น ใช้ศาสตร์และศิลป์ทุกประการการ ในกระบวนการทำงาน โดยร่วมมือทำงานกับผู้อื่น นำพาให้โรงเรียนบรรลุเป้าหมายสูงสุด โดยทุกภาคส่วนที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องได้รับประโยชน์จากการบริหารงานที่ดี

การบริหารจัดการโรงเรียนตามหลักสัปปริสธรรม 7 คือการนำหลักสัปปริสธรรม 7 มาประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ระเบียบเพราะโรงเรียนจัดว่า เป็นสถาบันการศึกษาที่มีประชากรหลายกลุ่ม หลายเพศ หลายวัย ต่างความรู้ ต่างความสามารถกันไป ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้ง

ภายในและภายนอกโรงเรียนจึงมีส่วนสำคัญในการบริหารโรงเรียนให้พัฒนาไปเป็นสถาบันการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ การบริหารจัดการนั้น ไม่สามารถทำได้ด้วยการทำ เพียงคนเดียวและจำเป็นต้องเป็นรูปแบบและแบบแผนในการพัฒนาที่ดี เข้าใจง่าย นำมาใช้ได้ผลจริง สัปปริสธรรม 7 คือการรู้เหตุ รู้ผล รู้ตน รู้ประมาณ รู้กาลเวลา รู้ชุมชนและรู้บุคคล เป็นการรู้จักตนเองและรู้จักผู้อื่นได้ดีที่สุด การบริหารจัดการตามหลักสัปปริสธรรมทั้ง 7 ประการที่กล่าวมา คือ รู้เหตุ รู้ผลรู้ตน รู้ประมาณ รู้กาลเวลา รู้บุคคล รู้ชุมชน ที่กล่าวมาแสดงให้เห็นได้ว่า พระพุทธศาสนา สอนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของการบริหารจัดการเกี่ยวข้องกับคนและสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงคุณธรรมและจริยธรรมที่มีคุณค่า แต่หากผู้บริหารจะนำหลักสัปปริสธรรม 7 ประการเข้ามาประกอบ หรือบูรณาการให้เข้ากับการบริหารงานในปัจจุบัน ก็ถือว่าเป็นแนวทางใหม่ หรือเข้าสู่มิติของการบริหารงาน ที่ยั่งยืน มีความมั่นคง และสร้างความเป็นธรรมต่อบุคคล หรือสังคมที่เกี่ยวข้องอย่างชาญฉลาด รวมทั้งสร้างประสิทธิภาพ ประสิทธิผลยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2549). **พุทธวิธีการบริหาร**. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2549.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2549). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 14. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จันทร์เพ็ญ.
- ภิญโญ สาร. (2549). **หลักการบริหารการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ครุสภา.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**. กรุงเทพมหานคร: นามิบุ๊คส์พับลิเคชันส์.
- ศาสตราจารย์ เสนาะ ดีเยาว์. (2546). **หลักการบริหาร**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมเดช สีแสง. (2543). **คู่มือปฏิบัติราชการและเตรียมสอบผู้บริหารการศึกษา**. ชัยนาท: เรียนดี.
- สมศักดิ์ คงเที่ยง, รศ.ดร. (2550). **หลักการบริหารการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- oy, Wayne K. & Cecil, Masker G. (1996). **Educational Administration Theory: Research and Practice**. New York: McGraw – Hill Inc.